

Дніпропетровськ

Дніпропетровський історичний музей імені Д. І. Яворницького

пр. К. Маркса, 16, 18, 64; пл. Шевченка, 5, вул. Ленінградська, 11, м. Дніпропетровськ, 49027;
тел./факс: (0-562) 46-24-28, 46-34-22;
тел.: 45-34-26, 47-27-61, 778-01-00;
E-mail: mail@museum.dp.ua; www.museum.dp.ua)
Музей працює щоденно з 10.00 до 17.00, вихідний – понеділок,
остання п'ятниця кожного місяця – санітарний день

Музей засновано в 1849 р. як Громадський музей старожитностей Катеринославської губернії. Він є одним з найстаріших музеїв в Україні. Біля витоків створення музею стояли місцеві діячі — губернатор Катеринославської губернії А. Я. Фабр і директор гімназії й училищ краю Я. Д. Грахов. З 1902 до 1919 року музей мав назву — Обласний музей імені О. М. Поля, у 1919–1926 рр. — Народний музей, 1927–1935 рр. — Крайовий історико-археологічний, з 1935 р. — Історичний музей, з 1940 р. — сучасна назва. Великий внесок в розвиток музею зробили: знавець історії, підприємець, меценат і колекціонер О.М. Поль, український історик, академік Д.І. Яворницький (директор музею в 1902 — 1933 рр.), а також директор музею у 1963-1983 рр., історик, заслужений працівник культури УРСР А.Ф. Ватченко. У спеціально побудованому приміщенні музей знаходиться з 1905 р. У 1968-1977 роки проведена генеральна реконструкція старого приміщення і прибудоване нове, в якому розміщено історичний музей і діораму «Битва за Дніпро». В фондах музею зберігається — 260 тис. одиниць музейних пред-

Керносівський ідол — унікальна кам'яна стела індоарійських племен III тис. до н. е.

метів, в тому числі археологічне зібрання, у складі якого 86 кам'яних скульптур від всесвітньо відомого Керносівського ідола III тис. до н.е. до половецьких кам'яних баб X-XIII ст., реліквії запорозького козацтва, 140 стародруків XVI-XVII ст. та сотні раритетних книжкових видання XVIII — поч. XX ст., цінні документальні та фотографічні джерела, нумізмати́чна, філокарти́чна, фалеристична, етнографі́чна, літературознавча, образотворча та інші колекції. Щорічно музей поповнює своє фондове зібрання 3000 музейними предметами.

Дніпропетровський історичний музей — це своєрідний музейний комплекс, до якого входять:

1) історичний музей: 9 експозиційних залів з історії краю з найдавніших часів до сьогодення, художнє оформлення залів музею здійснене санкт-петербурзькими художниками під керівництвом В. Л. Ривіна та В.І. Короткова і науковим керівництвом А.Ф. Ватченко, у 1979 р. творчу групу оформлювачів музею та діорами (у складі 7 осіб) було нагороджено Державною премією ім. Т. Г. Шевченка: зала № 1 — «Край у період давньої історії — від палеоліту до часів Київської Русі»; зала № 2 — «Україна й край в

Фрагмент експозиції з історії Визвольної війни українського народу середини XVII ст. в залі № 2

Інтер'єр кімнати Д.Кедріна в музеї «Літературне Придніпров'я»

Давня історія краю в залі № 1

Будинок Музейного центру О. П. Блаватської та її родини

Музеї України. Назва області

XIV — кінці XVIII ст. Історія запорозького козацтва»; зала № 3 «Катеринославська губернія в кінці XVIII — сер. XIX ст.»; зала № 4 — «Соціально-економічний, політичний, культурний розвиток краю в 1861–1916 рр.»; зала № 5 — «Катеринославська губернія в добу війн та революційних змагань 1917–1920 рр.»; зала № 6 — «Історія краю 1921 — 1941 рр.»; зала № 7 — «Дніпропетровська область в роки Другої світової та Великої Вітчизняної війни»; зала № 8 — «Дніпропетровська область в 1946 — 2000-х рр.»; зала № 9 — «Це не повинно повторитися» (стаціонарна виставка з історії репресій, голодомору 1920 — 1950-х рр. Крім того — 4 виставочні зали, в яких постійно експонується понад 50 різноманітних виставок мистецтвознавчого та історико-культурного характеру як з власного музейного зібрання, так і з інших музеїв та приватних колекцій України й світу: «Арсенал музею — холодна та вогнепальна зброя», «Годинники в колекції ДІМ», «Ікони з зібрання музею», «Катеринославський ярмарок», «Добрих рук майстерність»

Події з історії краю поч. XX ст., відтворені в залі № 5

Фрагмент художнього полотна діорами «Битва за Дніпро»

Музеї України. Назва області

Експозиція з історії краю
1920–1940 рр. (зала № 6)

Пам'ятник Д. І. Яворницькому
біля історичного музею. Відкрито у 1995 р.

(колекція тканин, вишивки), «Духовні скарби Придніпров'я» (культовий метал), «Почесні громадяни Катеринослава — Дніпропетровська», «Дніпропетровськ — сьогодні» (серія фотовиставок), «Козацькому роду нема переводу», «Китайгород козацький», «Не лише гроші... (ювілейні монети України)», «Нові надходження археологічних пам'яток», «Герби Придніпров'я», «Віхи музейної біографії (до 160-річчя музею)» тощо;

2) діорама «Битва за Дніпро» (відкрита в 1975 р. — до 30-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні), полотно діорами — 840 кв. м, створене московськими художниками-баталістами студії ім. М.Б. Грекова — М. Овечкіним та М. Бутом (заслуженими художниками РРФСР), відтворює героїчні

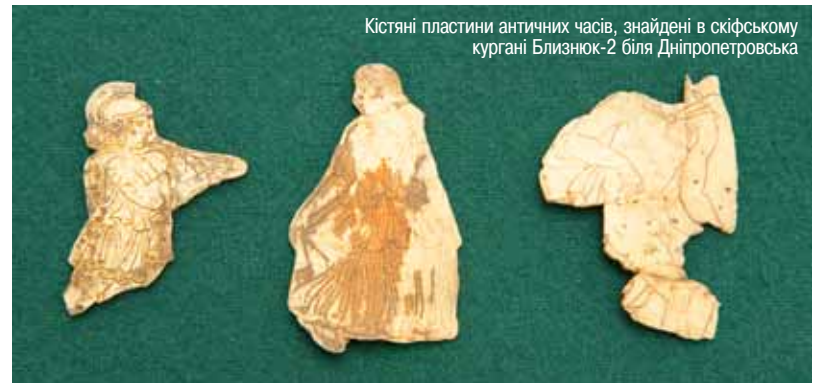
культурологічних виставок;

5) музейний центр О.П.Блаватської та її родини по вул. Ленінградська, 11 (створення розпочато у 2001 р., існує у виставковому варіанті);

6) музей історії і розвитку місцевого самоврядування Дніпропетровської області (у приміщенні Облради, пр. Кірова, 1, 3 грудня 2008 р. відкрито стаціонарну експозицію для відвідувачів).

З 2005 р. музей створює лапідаріум (скляний павільйон для кам'яної пластики — 100 од. габаритних музейних предметів з каменю, які хронологічно охоплюють III тис. до н.е. — VIII ст.).

Науковими співробітниками музею досліджуються понад 100 тем з історії краю з найдавніших часів до сьогодення, з проблем археології та етнографії,

Кістяні пластини античних часів, знайдені в скіфському кургані Близнюк-2 біля Дніпропетровська

подвиги учасників форсування Дніпра восени 1943 р. біля сіл Військове — Вовніги, в операції, наслідком якої було визволення Дніпропетровська та Дніпродзержинська;

3) меморіальний будинок-музей академіка Д.І. Яворницького, (відкрито — 1988 р., пл. Шевченка, 5), в якому він мешкав з 1905 до 1940 рр., меморіальні приміщення (кабінет, вітальня, столова, мезонін), виставкова зала, де експонуються виставки петриківського розпису, музичних інструментів, художніх творів, стародруків, раритетів шевченкіани;

4) музей «Літературне Придніпров'я» (пр. К. Маркса, 64), який відтворює історію літературного процесу в нашому краї, представляє матеріали місцевих письменників, журналістів (експозицію створено в 1998 р.), щорічно експонується понад 20 різноманітних

історії релігії, геральдики, нумізматики, історії книги, музеєзнавства, проводяться соціолого-психологічні дослідження музейних відвідувачів тощо. Організуються обласні наукові музеєзнавчі та краєзнавчі конференції-бієннале. Щорічно музей здійснює наукові археологічні експедиції, розвідки, етнографічні обстеження на території області. Результати науково-дослідної роботи висвітлюються в наукових збірниках музею (11 випусків), наукових виданнях вузів міста, в окремих монографіях, археографічних виданнях, каталогах, альбомах, на різноманітних наукових конференціях в Дніпропетровську і за його межами.

Щорічно комплекс Дніпропетровського історичного музею відвідують понад 300 тис. осіб, для них створюється понад 70 виставок, проводиться 6000 екскурсій, організуються різноманітні

Відкриття виставки «Духовні скарби Придніпров'я», присвяченої 160-річчю музею. 2009 р.

На музейному святі просто неба «Чисті джерела». 2009 р.

культурологічні заходи, зустрічі, вечори, концерти, презентації, музейні вітальні, нічні сеанси «Людина і Степ», свята просто неба «Чисті джерела» та «Гончарне коло», гра-вікторина «Джерело», заняття для дітей, функціонують краєзнавчі та культурологічні гуртки, клуби, студія «Жива глина» тощо. Широкою популярністю серед учбових закладів міста користується музейна програма «Музей і діти» (музейні і виїзні заняття з історії та культури краю для школярів), розроблена співробітниками музею в 1989 р. З 1999 р. втілюється в життя проект «Музейні гастролі» — обмінні виставки з музеями України й світу, за яким відбулося понад 30 різноманітних виставок, що дають можливість мешканцям нашого краю, а також різних регіонів країни ознайомитися з історико-культурною спадщиною України й світу. Музей є науково-методичним центром для всіх музеїв області — 7 комунальних, 1 відомчий та 144 громадських (43 народних), здійснює координацію краєзнавчої роботи, бере участь у пам'ятко-охоронній діяльності.

У 2005 р. до 150-річного ювілею від дня народження Д.І. Яворницького на базі музею відбувся 1-й Всеукраїнський музейний фестиваль «Музей третього тисячоліття», в якому взяли участь 85 музеїв України з усіх її регіонів. Фестивальні конкурси міні-експозицій, музейних видань, фільмів та комп'ютерних програм продемонстрували як високий рівень розвитку музейної справи

в країні в цілому і Дніпропетровській області зокрема, так і сучасні проблемні питання музейної галузі. 16 — 23 вересня 2008 р. на базі Дніпропетровського історичного музею відбувся 2-й Всеукраїнський музейний фестиваль «Музей в сучасному поліетнічному світі», де були присутні 105 музеїв. Впродовж своєї діяльності музей отримав визнання як від владних структур і громадськості, так і колег-музеезнавців. Неодноразово нагороджувався грамотами і подяками обласної і міської влади, має орден Святого Станіслава, Диплом лауреата премії ім. Д.І. Яворницького Всеукраїнської спілки краєзнавців, Диплом співдружності Московського міжнародного фестивалю «Інтермузей-1999», Диплом Гран-прі III-ї Красноярської музейної бієннале, Диплом «Краща музейна подія 2005 р.» та III місце в конкурсі «Краща музейна подія 2008 р.» (за перший та другий музейні фестивалі) від МФ «Україна 3000», Диплом Гран-прі Першого всеукраїнського музейного фестивалю, дипломи переможця у різних номінаціях Другого всеукраїнського музейного фестивалю. Про професіоналізм колективу музею свідчить і той факт, що серед наукових співробітників працюють 3 кандидати історичних наук, 6 заслужених працівників культури та 3 нагороджених орденами України.

Фестивальна міні-виставка «Катеринославський ярмарок». 2008 р.